

მ. შ. „აბსოლუტური სინონიმების“ შესახებ

(საკუთარი და ნასესხები ლექსიკის სინონიმური ურთიერთობისათვის)

სიტყვათსესხება ენის ლექსიკური ფონდის გამდიდრების ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა, — ეს ცნობილია. მაგრამ, თუ ნასესხები სიტყვები ზოგადად ენის ლექსიკას ერთიანად მსჭვალავს, მის ყველა უბანში ახერხებს შეღწევას, ნასესხობათა ერთი ჯგუფის — ინტერნაციონალიზმების — უმრავლესობა, ჩვეულებრივ, უფრო ტერმინოლოგიაში იყრის თავს, მის საჭიროებას ემსახურება. „სინონიმის ერთ-ერთ განსხვავებულ ფორმას იძლევა განსაზღვრულ ტექნიკურ ნომენკლატურებში მშობლიურ და ბერძნულ-ლათინური წარმოშობის სიტყვათა თანაარსებობა“¹.

ქართულ სალიტერატურო ენაში უცხოური ლექსიკის ინტენსიური სესხება განსაკუთრებით იმ შემთხვევებთანაა დაკავშირებული, როდესაც „ამა თუ იმ უცხო სიტყვის ზუსტი ეკვივალენტი, შესაბამისი ქართული სალიტერატურო ენის ნორმებისა, არც ამჟამად მოგვეპოვება და არც ისტორიულადაა დადასტურებული ქართულში“². ამ აზრის საილუსტრაციოდ შეიძლება არაერთი წყაროს მოხმობა სხვა ენათა პრაქტიკიდანაც, მაგრამ ამის საჭიროება არ ჩანს: ციტირებულ ნაწყვეტში მოცემული განსაზღვრა ტიპობრივია (თუმცა არც ის გამოირიცხება, რომ მსესხებელ ენაში „სიტყვიერი გამოსახულება არსებობდეს, მაგრამ ენა მაინც სესხულობდეს უცხოურ სახელწოდებას“³). ვინაიდან ინტერნაციონალიზმებიც ნასესხობათა ერთ სახეობას წარმოადგენს, ზემოთ მოყვანილი ფორმულა მათზედაც შეიძლება გავრცელდეს.

¹ St. Ullmann, *Semantics, An Introduction to the Science of Meaning*, Oxford, 1977, გვ. 142.

² რ. ლაშვაშიძე, ტერმინოლოგიური მუშაობა საქართველოში: კრებ. „ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები“, წ. I, 1972, გვ. 20.

³ შ. ძიძიგური, ცნება სინონიმური ბარალეღიზმისა: სმამ, II, № 7, 1941, გვ. 689—90.

აქ ორი მომენტია საგულისხმო:

ჯერ ერთი, სესხების პირობები და შედეგი ორგვარი შეიძლება იყოს: 1. ინტერნაციონალიზმი ისე მკვიდრდება, რომ ადევკატს მსესხებელ ენაში ვერ იჩენს. ეს განსაკუთრებით ეხება მეცნიერებისა და ტექნიკის სხვადასხვა დარგის სახელწოდებებს. თვით ამ შემოსხნებულ სიტყვათშეხამებაშიც — მეცნიერება და ტექნიკა — პირველი კომპონენტი ქართულია და წარმოდგენილია ინტერნაციონალური მეწყვილის გარეშე (ასევეა რუსულშიც: наука и техника), მეორე კი ინტერნაციონალიზმია და ქართული შესატყვისი არ მოეპოვება. ამ უკანასკნელთა რიგს განეკუთვნება: ფიზიკა, ქიმია, მათემატიკა, ბოტანიკა, ფილოლოგია, ბიოლოგია და სხვ. ანდა, ენათმეცნიერების შიგნით: ფონეტიკა, მორფოლოგია, სინტაქსი, სემანტიკა... შდრ. გერმანულში საკუთარი და ინტერნაციონალური მეწყვილეები: Lautlehre—Phonetik, Formenlehre — Morphologie, Bedeutungslehre — Semantik/Semasiologie⁴.

ამგვარი ინტერნაციონალიზმების შემოღების აუცილებლობა კარგად გამოხატა ილია ჭავჭავაძემ თავის „პასუხში“ სიტყვა კრიტიკასთან დაკავშირებით: „კრიტიკა“ არის განხილვაც, გაჩხრეკაც, გარკვევაც, გარჩევაც და დაფასებაც ერთადო“⁵.

მაშასადამე, ამ შემთხვევაში საერთაშორისო სიტყვას „კონსტრუენტი“ არა ჰყავს.

2. ინტერნაციონალიზმი იჩენს ეკვივალენტს მსესხებელ ენაში (იგულისხმება, რომ ენაში მანამდე ასეთი სიტყვა არ ყოფილა). აქედან გამომდინარე, სესხების ზემოთ მოყვანილი დაფორმულება თითქოს ერთგვარ ქრონოლოგიურ ინფორმაციასაც იძლევა: ჯერ ინტერნაციონალიზმი შემოდის მიმღებ ენაში და შემდეგ ზდება მისი „გაეროვნულება“ (თუკი საერთოდ განვითარდა ეს პროცესი).

მაგრამ სინამდვილეში აღნიშნული პროცესი უფრო ხშირად პირუკუ მიმართულებით მიმდინარეობს. მაგალითად, შევუდაროთ ერთმანეთს სიტყვები ლინგვისტიკა და ენათმეცნიერება დინამიკაში. ვნახავთ, რომ ლინგვისტიკა ქართული ენის აქტიურ სამეცნიერო სიტყვათხმარებაში ფაქტობრივ უფრო გვიანდელი შენაძენია, ვიდრე ენათმეცნიერება ან თუნდაც ამჟამად აშკარად პერიფერიული ქლერადობისა და

⁴ დამოწმებულია სტ. ულმანის დასახელებული ნაშრომიდან, გვ. 142.

⁵ ილია ჭავჭავაძე, თხზულებანი, სრული კრებული ხუთ ტომად, ტ. II, თბ., 1941, გვ. 23.

ღირებულების მქონე ვარიანტი — ენათმცოდნეობა, რომელიც რუსულის მეშვეობით და მის ყალიბზე შეიქმნა (შდრ. ЯЗЫКОЗНАНИЕ და ЯЗЫКОВЕДЕНИЕ). ეს ის შემთხვევაა, როცა ტერმინი „მასალობრიცად კი არაა ნასესხები, არამედ ცნების აგების პრინციპითაა უცხო“⁷. სათანადო ინტერნაციონალიზმები — ლინგვისტიკა, ლინგვისტური... ჩვენში ამჟამად უფრო იკიდებს ფეხს, განსაკუთრებით, აღწერითი და გამოყენებითი ენათმეცნიერების ანდა შერეული სამეცნიერო დისციპლინების განვითარების შედეგად (სტრუქტურული ლინგვისტიკა, მათემატიკური ლინგვისტიკა), ახალი კომპოზიტების წარმოებისას (პარალინგვისტიკა, ლინგვოსტატისტიკა, ლინგვოსტილისტიკა) და სხვ.

საინტერესოა ამ თვალსაზრისით ჩვენი საუკუნის 40-იანი წლების სპეციალური ლიტერატურის ჩვენება. მაგალითად, კურს. „იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების“ I ტომში (1946 წ.) გვხვდება მხოლოდ ენათმეცნიერება და ენათმეცნიერული, ხოლო ლინგვისტიკა ან ლინგვისტიკური თითქმის არ დასტურდება, და ეს მაშინ, როცა იმავე კრებულში გვაქვს შემდეგი ლინგვისტური ინტერნაციონალიზმები: აუსლაუტი, აკუზატივი, აგლუტინაციური, ერგატიული კონსტრუქცია, გენეტური და სხვ.; იმავე ხანების „მეცნიერებათა აკადემიის მოამბეში“ კი ინტერნაციონალიზმები ორიოდეჯერ შეგვხვდა (მაგ.: ლინგვისტური ღირებულება, ლინგვისტური შესაძლებლობა. შდრ. იქვე: ენობრივი სინამდვილე, ენობრივი კოლექტივი, სამყარო, გარემო, ორგანიზმი, წრე, ელემენტი...). შდრ. ამ მხრივ 60-იანი და 70-იანი წლების სპეციალური ლიტერატურა, რომელშიც ორივე ტერმინი — საკუთარიცა და ნასესხებიც — თითქმის თანაბარი რაოდენობით დასტურდება⁸.

საპირისპირო შემთხვევები, როდესაც ადგილობრივი ტრადიციული სიტყვა-ტერმინი იჩენს საერთაშორისო შესატყვისის (ზოგჯერ საგანგებო საჭიროების გარეშე⁹), შედარებით იშვიათია. შდრ., მაგ., და-

6 სხვათა შორის, ტერმინოლოგიაში ენათმეცნიერება, შეიძლება ითქვას, ერთადერთი კომპოზიტია, რომლის მეორე კომპონენტად მეცნიერება გვევლინება. სხვა შემთხვევაში მცოდნეობა იხმარება (თეატრმცოდნეობა, ლიტერატურათმცოდნეობა, ხელოვნებათმცოდნეობა, აღმოსავლეთმცოდნეობა და მისთ.). ცხადია, აქ მხედველობაში არა გვაქვს -ლოგია ან -იკა-დაბოლოებანი ტერმინთა შემთხვევები.

7 შ. ძიძიგური, დასახ. ნაშრ., გვ. 689.

8 ეს ფაქტი მხარს უჭერს იმ დებულებას, რომ უცხოური სიტყვის დანერგვის ერთ-ერთი საშუალებაა „უცხოური ფორმისა და მისი ეკვივალენტის წყვილად, პარალელურად ხმარება, ვიდრე ახალი სიტყვა ფეხს მოიკიდებდეს“. ამ მოვლენას „სინონიმურ პარალელიზმს“ უწოდებენ (შ. ძიძიგური, დასახ. ნაშრ., გვ. 692).

9 ამაზე მიუთითებდა ვ. ი. ლენინი თავის წერილში „Очистке русского языка“ ინტერნაციონალიზმ дефект-ისა და მისი რუსული შესატყვისების შეპირისპირებისას (იხ. მისი თხზულებების მე-40 ტ., 1963, გვ. 49).

დასტურება/შემოწმება და სულ ახალი შემოსული ვერიფიკაცია, რომელსაც თუნდაც ის ნაკლი აქვს, რომ ვერ იწარმოებს სხვა ფორმებს, ვთქვათ, მიმღეობის ოპოზიციურ ფორმებს (შდრ.: დადასტურებული/შემოწმებული — დასადასტურებელი/შესამოწმებელი, მაგრამ: ვერიფიცირებული — Ø, ე. ი. ამ ფორმას ოპოზიციური ცალი არ მოეპოვება და, მაშასადამე, მყოფადი დროის მიმღეობა ამ შემთხვევაში დეფექტურ რიგს ქმნის).

მეორე მხრივ, ყურადღებას იპყრობს გამოთქმა ზ უ ს ტ ი ე კ ვ ი ვ ა ლ ე ნ ტ ი, რამდენადაც იგი ავტომატურად ეჯაჭვება ს ი ნ ო ნ ი მ ი ი ს საყიბს, — მით უფრო, რომ სინონიმური რიგის შემავსებლად ნ ა ს ე ს ხ ე ბ ი და, მაშასადამე, ი ნ ტ ე რ ნ ა ც ი ო ნ ა ლ ი ზ მ ე ბ ი ც ი ვ არ ა უ დება. საერთოდ, სინონიმებისადმი მიძღვნილ მრავალ ნაშრომში ინტერნაციონალიზმებზედაც არის მსჯელობა. მაგრამ შედეგი მსჯელობისა უმრავლეს შემთხვევაში „ნეგატიურია“, კერძოდ, ინტერნაციონალიზმები, რომლებსაც მიძღებ ენაში ეკვივალენტები არ მოეპოვება, მათთანვე ერთად სინონიმთა რიგიდან გამოირიცხება. წყვილის ასეთ ცალებს ს რ უ ლ ა ნ ზ უ ს ტ (ანდა ა ბ ს ო ლ უ ტ უ რ) ს ი ნ ო ნ ი მ ე ბ ს ა ც უ წ ო დებენ, უფრო ხშირად კი — დ უ ბ ლ ე ტ ე ბ ს. და, რამდენადაც მეცნიერების ენა ყველაზე მეტად საჭიროებს სახელწოდებათა და ფორმულირებათა სიზუსტეს, აქედან ბუნებრივად გამომდინარეობს სწრაფვა ტერმინ-სინონიმთაგან თავის დაღწევისაკენ¹⁰. საერთოდ, „ტერმინოლოგიის გავრცელებული ნაკლია ტერმინთა მრავალმნიშვნელობიანობა და დუბლეტურობა“¹¹.

ასეთი დუბლეტებია, ვარდა ზემოდასახელებული წყვილებისა, ლიტერატურა და მწერლობა, ორთოგრაფია და მართლწერა, დეფექტი და ნაკლი, პროგრესი და წინსვლა, ობიექტი და საგანი, არგუმენტი და საბუთი და მრავალი სხვა¹². ამ წყვილების არსებობას კარგად იყენებენ სტილისტიკური მიზნებისათვის, კერძოდ, მომიჯნავე წინადადებებსა თუ ფრაზებში გამეორების თავიდან ასაცილებლად. დავასახელებთ ორიოდე ნიმუშს სამეცნიერო ლიტერატურიდან:

ობიექტი და საგანი: „ნაწილაკებს, კავშირებსა და ზმნისართებს შორის მტკიცე ზღვარის დადება ყოველთვის არ ხერხდება ისეთ ენებშიც კი, რომლებიც დიდი ხანია, მეცნიერული კვლევას ობიექტები

¹⁰ А. В. Лагутина, Абсолютные синонимы в синонимической системе: „Лексическая синонимия“, М., 1967, გვ. 127.

¹¹ А. Б. Шапиро, Некоторые вопросы теории синонимов. Доклады и сообщения Института языкознания АН СССР, 1955, VIII, გვ. 81.

¹² ამგვარი წყვილების მეტ-ნაკლებად სრული სია მოცემული აქვს ბ. ფოჩხუას თავის წიგნში „ქართული ენის ლექსიკოლოგია“, თბ., 1974, გვ. 238—239.

არიან. ეს მით უფრო ძნელია ჩვენს ენებში, სადაც რიგი საკითხი სპეციალური შესწავლის საგანი არც კი გამხდარა“¹³.

ლინგვისტი და ენათმეცნიერი: „სულ სხვაა პოზიცია თანამედროვე ლინგვისტური თეორიითა და კვლევის ზუსტი მეთოდებით აღჭურვილი ენათმეცნიერისა... ეს ისე არ უნდა გავიგოთ, თითქოს თანამედროვე ენათმეცნიერების პოზიციებზე მდგომი ლინგვისტი ყოველთვის მწერლის მხარეს დაიჭერს“¹⁴.

ლინგვისტური და საენათმეცნიერო: „ნაგულისხმევია, რომ ლინგვისტ-სტუდენტებს მოსმენილი აქვთ როგორც თეორიული, **ზოგად-ლინგვისტური**, ისე **სპეციალური საენათმეცნიერო** კურსები“¹⁵.

სპეციალურ ლიტერატურაში მიღებული დეფინიციების თანახმად, დუბლეტები სინონიმურობის მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებენ. ეს მოთხოვნებია: **ს ა გ ნ ო ბ რ ი ვ ი მ ი მ ა რ თ ე ბ ი ს ი გ ი ვ ე ო ბ ა** და **გ ა ნ ს ხ ვ ა ე ვ ბ ა ე მ ო ც ი უ რ ი ე ლ ფ ე რ ი ს ა თ უ ფ უ ნ ქ ც ი უ რ ი ს ტ ი ლ ი ს მ ი ხ ე დ ვ ი თ**. „რეფერენციის იგივეობა არის სინონიმის აუცილებელი, მაგრამ არა საკმარის პირობა“¹⁶; „ნამდვილი სინონიმები ფიქციაა: რაიმეგვარი განსხვავება არ შეიძლება არ იყოს ან იმის გამო, რომ ერთი და იმავე საგნის დასახელებისას ამოსავალია სხვადასხვა მომენტი, ანდა იმის გამო, რომ განსხვავებულია სუბიექტის დამოკიდებულება სიტყვაში აღნიშნული ობიექტურ მონაცემისადმი“¹⁷.

სინონიმის ამგვარი გაგება გამორიცხავს ეგრეთწოდებულ „აზრობლივ ნიუანსებს“, კვაზისინონიმებს, ერთი მხრით, და დუბლეტებს, „აბსოლუტურ სინონიმებს“, მეორე მხრით“, ხოლო „...დუბლეტურ სიტყვათა წყვილები (გვუფები) გვხვდება უპირატესად ტერმინებში, ცნებათა სახელწოდებებში... ტერმინი მხოლოდ „დენოტაციით“, მხოლოდ საგნობრივი მიმართებით ხასიათდება“¹⁸. კონოტაციური სხვაობა კი, უ. კოლინსონის 9-პუნქტიანი კლასიფიკაციის მიხედვით, ეყრდნობა სინონიმთა ამგვარ დახარისხებას: ერთი უფრო ზოგადია, ვიდრე მეორე; ერთი უფრო ლიტერატურულია, ვიდრე მეორე; ერთი

13 თ. ყ ა უ ხ ჩ ი შ ვ ი ლ ი, ზოგი ნაწილაკისა და კავშირის მნიშვნელობისათვის ძველ ქართულში: იკვ, I, 1946, გვ. 259.

14 გ. მ ა ქ ა ვ ა რ ა ბ ა ნ ი, სალიტერატურო ენის ნორმირების ზოგიერთი საკითხი, ყურნ. „ცისკარი“, 1968, № 12, გვ. 130.

15 ბ. ფ ო ჩ ხ უ ა, ქართული ენის ლექსიკოლოგია, თბ., 1974, გვ. 3.

16 J. Lyons, Semantics, London, 1977, გვ. 452.

17 არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ვ ა, ზოგადი ენათმეცნიერება, პრობლემატიკული ნაწილი, თბ., 1939, გვ. 184.

18 ბ. ფ ო ჩ ხ უ ა, ქართული სინონიმის ლექსიკოგრაფიული საკითხები; იკვ, XXII, 1980, გვ. 298.

უფრო სასაუბროა, ვიდრე მეორე; ერთ-ერთი სინონიმი ბავშვის ენას განეკუთვნება და ა. შ.¹⁹, თუმცა მათი განზოგადება, გავრთმნიშვნელობა და შემოფარგვლა სავსებით შესაძლებელია ზემოდასახელებული ორი ძირითადი სადიფერენციაციო ნიშნით (ისევე როგორც შესაძლებელია ამ პუნქტების რაოდენობის გაზრდაც).

სინონიმიაზე მსჯელობისას ს. ტ. ულმანი ერთგან შენიშნავს, რომ, მიუხედავად იმ არაერთი ჰემმარიტებისა, რომლებსაც შეიცავს დოქტ. ჯონსონის, მაკოლისა თუ ბლუმფილდის გამონათქვამები სრული სინონიმების უქონლობაზე და აგრეთვე ბრელის მტკიცებანი ენაში ე. წ. „დისტრიბუციის წესის“ არსებობის შესახებ, მანც უმართებულო იქნებოდა მათი არსებობის უარყოფა და, მიუხედავად ფაქტის პარადოქსულობისა, სრულ სინონიმას ს. ტ. ულმანი სწორედ ტექნიკურ ნომენკლატურაში ხედავს, — ე. ი. იქ, სადაც სინონიმია ყველაზე ნაკლებ მოსალოდნელია, რამდენადაც მეცნიერული ტერმინები, ჩვეულებრივ, ზუსტადაა შემოსაზღვრული და ემოციური ელფერის მიხედვითაც ნეიტრალურია²⁰. ამ თვალსაზრისით ანგარიშგასაწევეია სპეციალისტთა მოსაზრებანი ტერმინოლოგიური სისტემისათვის დუბლეტების საზიანო, ხელისშემშლელი როლის შესახებ²¹. ამგვარ დუბლეტებს მხოლოდ სავნობრივი მიმართების იდენტურობა აკავშირებს, სხვაობა კი ნულოვანია: არც ემოციური ელფერისა და არც ფუნქციური სტილის მიხედვით ისინი მარკირებული არ არიან.

რჩება შეხამებადობა ანუ ე. წ. დისტრიბუციის ფაქტორი. დებულებას, რომლის მიხედვითაც ასეთი დუბლეტებისმიერ კონტექსტში ურთიერთჩანაცვლების უნარიანაა შეფასებული, დაბრკოლებას სწორედ ის უქმნის, რომ დუბლეტები არცთუ იშვიათად ჩაუნაცვლებელია. ამ შემთხვევაში „ნასესხები სიტყვა ამოტევივებულია გარკვეული ენობრივი წრის სიტყვათხარებაში²². ეს კი ძირითადად ტრადიციით განმტკიცებულ შეხამებათა, მათ შორის, გარკვეულ სამეცნიერო მიმდინარეობათა, სხვადასხვა დწესებულება-ორგანიზაციებისა თუ უჯრედებისა და მისთ. სახელწოდებათა ხარჯზე ხდება. შდრ., მაგალითად:

¹⁹ W. E. Collinson, Comparative Synonymy; Transactions of the Philological Society, 1939, გვ. 61 შმდ. (დამოწმებულია ს. ულმანის დასახ. ნაშრომიდან, გვ. 142—143).

²⁰ St. Ullmann, დასახ. ნაშრ. გვ. 141.

²¹ რ. ლამბაშიძე, ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები, თბ., 1986, გვ. 40.

²² შ. ძიძიგური, დასახ. ნაშრ., გვ. 692.

ერთი მხრით: **საენათმეცნიერო** — საზოგადოება, წრე, საბჭო..., **ენათმეცნიერული** — კვლევა, ანალიზი, ლიტერატურა, აღლო... **ენათმეცნიერების** — ინსტიტუტი, განყოფილება, **ენათმეცნიერების შესავალი** (დისციპლინა), **ზოგადი ენათმეცნიერება** (დისციპლინა; კათედრა, განყოფილება...) და სხვ.

მეორე მხრით: **ლინგვოსტატიკა**, **პარალინგვისტიკა**, **მეტყველების (ან ტექსტის) ლინგვისტიკა**, ამერიკის **ლინგვისტური საზოგადოება** (თარგმანი ინგლისური The Linguistic Society of America-სი შდრ. ჩვენში: **ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოება...**²³).

ინტერნაციონალიზმების დამკვიდრება-განმტკიცება არა მარტო მისი ლექსიკური ძალის ზრდითაა შეპირობებული, არამედ სადერევაციო შესაძლებლობათა პერსპექტიულობითაც. ამავ დროს, ინტერნაციონალიზმების მომძლავრება ლაკმუსივით ავლენს „დამხვედური“ ეკვივალენტების სემანტიკურ თუ საწარმოქმნო (დერივაციულ) ხარვეზებს. მაგ., სიტყვა **მარშრუტისათვის** არახუსტი კალკირების გზით შექმნილი ქართული **სვლაგეზი** უკვე ვეღარ გაუწევს კონკურენციას ინტერნაციონალიზმს განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც საჭირო გახდა მისგან ზედსართავის წარმოება. ამიტომ **маршрутное-ს (такси)** შესატყვისად გაეთდა და დამკვიდრდა კიდევ **სამარშრუტო** (ტაქსი), რომელსაც ამჟამად, ცხადია, მეტოქეობას ვეღარ გაუწევს ისეთი ნაწარმოები ზედსართავები, როგორიცაა **სასვლაგეზო** ან **სვლაგეზური**.

სხვა შემთხვევაში ზედსართავი სახელის მხოლოდ ერთი რომელიმე სახე იძლევა ეკვივალენტს. მაგ.: **რეალობა** — **სინამდვილე**, **რეალური** — **ნამდვილი** (ამბავი...), მაგრამ **არარეალურს** უკვე აღარ შეესაბამება **არანამდვილი**, არამედ — **განუხორციელებელი**.

წარმოებასთან დაკავშირებით დგება სხვა პრაქტიკული საკითხიც. ნაწარმოებმა ინტერნაციონალიზმმა შეიძლება სათანადო უცხო ენაში (ენებში) ერთზე მეტი მნიშვნელობა შეითავსოს. მაგ., ინგლისურში სიტყვა **linguistic** შეიძლება ნიშნავდეს **ენობრივსაც** და **ენათმეცნიერულსაც** (||**საენათმეცნიეროს**). მათ უმეტესწილად სხვადასხვა სიტყვა (არსებითი სახელი) შეეხამება, მაგრამ შეიძლება ერთი და იგივე, საერთო სიტყვაც შეეხამებოდეს. მაგ., თუ შესიტყვებაში **linguistic**

²³ სინონიმთა შეხამებითი უნარის თელსაზრისით სპეციალურადაა შესწავლილი ბე და ვოგისა და მასწავლებლის მიმართების საკითხი ვ. კალანდაძის წერილში „სინონიმურ სიტყვათა გამოყენებისათვის“, ჟურნ. „ქელ სკოლაში“, 1985, №№ 1—2, გვ. 31—40; პროფესორის კონტექსტური დისტრინქციის საკითხი განილული გვაქვს ლექსიკონში „სიტყვა და კონტექსტი: კრებ. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები“, წ. 7, თბ., 1985.

intuition მსაზღვრელის ქართულად გადმოღებისას მხოლოდ ინტერნაციონალიზმს დავეყრდნობით (ლინგვისტური ინტუიცია, ალლო), მაშინ ერთადერთ მნიშვნელობასთან გვექნება საქმე (ენათმეცნიერულთან). შეიძლება კი ისეთი კონტექსტებიც დაგვეპირდეს, რომლებშიც სწორედ და მხოლოდ ეროვნული ეკვივალენტი გამოდგება. მაგ., მწერლის ენობრივი ალლო/ინტუიცია (თუმცა ამავე მწერალს შეიძლება ჰქონდეს ლინგვისტური ანუ ენათმეცნიერული ალლოც, ვთქვათ, ეტიმოლოგიზების უნარი). ქართული ენის სინამდვილეში იყო ცდა ინტერნაციონალიზმების დიფერენცირებისა (ერთი მეტყველების ნაწილის ფარგლებში): მაგ., ლინგვისტურისაგან გასამიჯნავად უხმარიათ ლინგვისტიკური, მაგრამ სისტემატურად ეს დიფერენცირება არ განხორციელებულა და ენათმეცნიერულის ეკვივალენტად კვლავ ლინგვისტური დარჩა.

შესაძლებელია სხვა შემთხვევაც, როცა ამავე ინტერნაციონალიზმს პოლისემიური მნიშვნელობა აქვს ქართულსავე ენაში, რაც სხვადასხვა საზღვრულთან შეხამებისას ვლინდება. შდრ.: 1. ლინგვისტური ალლო, გარემო (=ენობრივი ალლო, გარემო) და 2. ლინგვისტური საზოგადოება, სამყარო (=საენათმეცნიერო საზოგადოება, სამყარო). აქვე შევნიშნავთ, რომ, ვინაიდან წყვილი საენათმეცნიერო — ლინგვისტური უფრო მარტივ, ცალსახა მიმართებას ქმნის, ვიდრე ენობრივი — ლინგვისტური²⁴, აზრის სიცხადისათვის უმჯობესი ჩანს, პირველ შეხამებაში (ალლო, გარემო სიტყვებთან) ვარიანტები ქართული შესატყვისით (ენობრივით) შემოიფარგლოს ან, ყოველ შემთხვევაში, მას მიეცეს უპირატესობა, მეორეში კი (საზოგადოება, სამყარო სიტყვებთან) ორივე — ქართულიცა და საერთაშორისოც (საენათმეცნიერო, ლინგვისტური) — თანაბრად დასაშვებად იქნეს მიჩნეული.

გასათვალისწინებელია კომპოზიტებში დუბლეტების ვარიირების უნარიც. მაგ., თუ სტუდენტი-ლინგვისტი (ისევე როგორც სტუდენტი-ფილოლოგი, სტუდენტი-მედიკოსი, სტუდენტი-იურისტი და მისთ.) სავსებით დასაშვები და კანონზომიერი შეხამებაა, ამასვე ვერ ვიტყვით შეხამებაზე სტუდენტი-ენათმეცნიერი (ნებისმიერი წყობით): იგი განუხორციელებელი შეხამება ჩანს. ამის მიზეზი ალბათ ქართული კომპოზიტის მეორე კომპონენტში (მეცნიერი) უნდა ვეძებოთ. ქართველი მას ჯერ კიდევ „ეტიმოლოგიურად“ აღიქვამს (ე. ი. მეცნიერს სტუდენტზე მაღლა აყენებს), განსხვავებით ლინგვისტის შემთხვევისაგან. ლინგვისტი ქართულს მთლიანად ნასესხები აქვს ტერმინად, პირობით

²⁴ შდრ., მაგ., გ. მაქავარიანის სიტყვათხმარებაში, ერთი მხრით, ენობრივი ანალიზი, გარე ენობრივი და, მეორე მხრით, ლინგვისტური ანალიზი, ექსტრალინგვისტური (იხ. დასახ. ნაშრ., გვ. 127—128).

ნიშნად, — მისი ცალკეული მორფემული ნაწილების ეტიმოლოგიურ-ფუნქციური ანალიზის გარეშე.

როგორც ვხედავთ, ზოგად პოსტულატებზე დაყრდნობით, ინტერნაციონალიზმებისა და მათი ეროვნული შესატყვისების დუბლეტებად მიჩნევას თითქოს ხელს არაფერი უშლის, მაგრამ ფუნქციონირების თვალსაზრისით (შეხამებადობა, ჩანაცვლება, წარმოება და მისთ.) სხვაობაც თვალსაჩინოა.

დუბლეტების ერთიერთი მართებასთან დაკავშირებით უნდა მოვიხსენიოთ თითქმის პარადოქსული შემთხვევაც (და ამგვარი შემთხვევები სხვაც არაერთი დაიქმნება): დუბლეტები ეკვივალენტებივით (ან სინონიმებივით) კი არ მიემართებიან, არამედ გარკვეულწილად უპირისპირდებიან კიდევ ერთმანეთს. ამის საინტერესო მაგალითი გვხვდება ქართულ საენათმეცნიერო ლიტერატურაში. საქმე ეხება ისეთ დუბლეტებს, როგორიცაა **ობიექტი** და **საგანი**.

როცა ვამბობთ, **განხილვის საგანი** ან **განხილვის ობიექტი**, ანდა — **კვლევის საგანი** ან **კვლევის ობიექტი**, — ეჭვი არ არის, სინონიმური მნიშვნელობის შეხამებებთან გვაქვს საქმე (იხ. ზემოთ მოყვანილი მაგალითები ამ შეხამებებზე). დაახლოებით ასეთივე მიმართებაა გრამატიკაში **ობიექტსა** და (**სამოქმედო**) **საგანს** შორის. მაგრამ ეგვე, სახელები შეიძლება სხვაგვარადაც ფუნქციონირებდეს, — სინონიმური მიმართების გარეშე; მეტიც, ამ სახელთა გამიჯვნამ შეიძლება ტერმინოლოგიური ღირებულებაც შეიძინოს, სახელდობრ:

სინონიმიაზე მსჯელობისას არს. ჩ ი ქ ო ბ ა ე ა ე რ ა მ ა ნ ე თ ი ს ა გ ა ნ მ ი ჯ ნ ა ვ ს **საგანსა** და **ობიექტს** და ეს სხვაობა ასეა ჩამოყალიბებული: „ერთი და იგივე პირი (ვთქვათ, Александр Сергеевич) შეიძლება აღვნიშნოთ სიტყვებით — **ექიმი**, **დეპუტატი**, **მეზობელი**, რამდენადაც ისინი მას მიემართებიან — აღსანიშნი ერთი და იგივე პირია, მაგრამ სიტყვები **ექიმი**, **დეპუტატი**, **მეზობელი** გამოყოფენ ამ ო ბ ი ე ქ ტ ი ს სხვადასხვა მხარეს, ე. ი. თავ-თავის აღსანიშნად სხვადასხვა **ს ა გ ა ნ ე ბ ი ა ქ ე თ** (დაყოფა ჩვენია. შ. ა.), რომელთაც ისინი მიემართებიან...“ **ობიექტისა** და **საგანის** გამიჯვნის ანალოგიური შემთხვევაა წარმოდგენილი ისეთ მეცნიერებათა დეფინიციისას, როგორიცაა **გეოგრაფია** და **გეოლოგია**; ორივე მეცნიერება შეისწავლის დედამიწას, მაგრამ „სხვადასხვა კუთხით“; რ ე ა ლ უ რ ი ო ბ ი ე ქ ტ ი — დედამიწა — ერთია, მე ც ნ ი ე რ ე ბ ი ს ს ა გ ა ნ ი კ ი — ო რ ი“²⁵ (დაყოფა ჩვენია. შ. ა.).

მაშასადამე, ამ შემთხვევაში დუბლეტური ეკვივალენტები სხვადასხვა ტერმინოლოგიური ფუნქციით იტვირთება.

²⁵ А. С. Чикобава, Реальность синонимов и есмзжессть синонимических словарей: კრებ. „Лексическая синонимия“, М., 1967, გვ. 79.

ზემოთ საუბარი არსებითად დუბლეტურ სუბსტანტივებს ეხებოდა, რომლებიც ტერმინოლოგიის ერთ-ერთ ძირითად ნაკილს შეადგენს. რამდენიმე სიტყვით უნდა შევეხოთ ზედსართავებს — საც, ოღონდ ამჟამად ისინი ჩვენთვის საინტერესოა უკვე არა წარმოებასთან დაკავშირებით (რადგან ნაწარმოებია ხშირად არსებითი სახელიც, განსაკუთრებით, აბსტრაქტული სახელი, რომელიც ადიექტივისაგან მიიღება). ზედსართავები უფრო მეტ ყურადღებას იპყრობენ სემანტიკურ-ფუნქციური თვალსაზრისით.

ასეთ დუბლეტებად, უწინარეს ყოვლისა, შეიძლება დაგვესახელებინა **საზოგადოებრივი** და **სოციალური**. რამდენიმე გავრცელებულ შეხამებაში ეს ზედსართავები თავისუფლად ენაცვლებიან ერთმანეთს: **საზოგადოებრივი ფორმაცია** — **სოციალური ფორმაცია/წყობილება**, **საზოგადოებრივი სტრუქტურა** — **სოციალური სტრუქტურა**, **საზოგადოებრივი სანქცია** — **სოციალური სანქცია**, **საზოგადოებრივ-პოლიტიკური** — **სოციალურ-პოლიტიკური** და ა. შ. მაგრამ გამიჯნულია: **საზოგადოებრივი მდგომარეობა** (ივარაუდება სტატუსი, წონა, თანამდებობა, ადგილი, რომელიც მავანს უჭირავს საზოგადოებაში) და **სოციალური მდგომარეობა** ან **წარმოშობა** (ივარაუდება საზოგადოებრივი ფენა: მუშა, კოლმეურნე, მოსამსახურე...), **საზოგადოებრივი მუშაობა**, **დატვირთვა** (და არა ***სოციალური მუშაობა**, **დატვირთვა**), მაგრამ **სოციალური მოტივი** (და არა* **საზოგადოებრივი მოტივი**), ანღა გამოთქმები: **ენის სოციალურობა** (და არა* **ენის საზოგადოებრიობა**), **საკუთარი სახელი სოციალური ნიშანია** (და არა* **საზოგადოებრივი ნიშანი**) და მისთ.

საინტერესოა, რომ ამოსავალი არსებითი სახელი (**საზოგადოება**) საკუთარ ლექსიკაში გვაქვს, ნახესხებში კი — არა: **სოციუმი** არ დამკვიდრებულა ქართულში (ისევე როგორც რუსულში).

ასევეა სხვა ზედსართავებიც — **საერთაშორისო** და **ინტერნაციონალური**. პარალელურად იხმარება: **საერთაშორისო სიტყვები** — **ინტერნაციონალური სიტყვები**, მაგრამ იმიჯნება: **საერთაშორისო ვითარება** (**მდგომარეობა**, **დაძაბულობა**, **სიმპოზიუმი**, **კონგრესი**, **მიმომხილველი**, **სოლიდარობა**, **ასპარეზი/სარბიელი**, **აღიარება**) და: **ინტერნაციონალური სული** (**სულისკვეთება**, **აღზრდა**...). მაშასადამე, ნახესხებ სიტყვას სემანტიკური შეხამებადობის თვალსაზრისით ნაკლები „ვალენტობა“ აქვს. როგორც ჩანს, ამ წყვილში ქართულმა ადეკვატმა „ჯაობა“ ინტერნაციონალიზმს, თუმცა სათანადო წარმოება არსებითი სახელისათვის მას არ გააჩნია; **ინტერნაციონალიზმს** კი აქვს ამოსავალიც — ინ-

ტერნაციონალი, რომლისაგანაც იწარმოება სხვა სახელები: ინტერნაციონალისტი, ინტერნაციონალური, ინტერნაციონალურობა.

მაგრამ ყველა ამ შემთხვევაში დუბლეტები ემოციური ელფერის ან ფუნქციური სტილის მიხედვით მარკირებული არ არის. ამ თვალსაზრისით უფრო საინტერესოა ზედსართავების — ნაციონალური და ეროვნული — მიმართების საკითხი. შეხამებითი უნარი მათ ხშირად ერთნაირი აქვთ: ნაციონალური პოლიტიკა — ეროვნული პოლიტიკა, ნაციონალური საკითხი — ეროვნული საკითხი, ნაციონალურ-განთავისუფლებელი — ეროვნულ-განმათავისუფლებელი, ნაციონალური ტანსაცმელი — ეროვნული ტანსაცმელი, ნაციონალური ცეკვები — ეროვნული ცეკვები...).

მაგრამ როცა ამ ზედსართავებს განაწილებული აქვთ შეხამებული წევრები, მათთანვე ერთად ინაწილებენ გამოყენების სფეროებსაც და სხვადასხვა ემოციურ ელფერს იძენენ. მაგ., ეროვნული საქმე, მაგრამ არაეინ ხმარობს შესიტყვებას — ნაციონალური საქმე; ეროვნულ სიამაყეს არ ჩაენაცვლება ნაციონალური სიამაყე ამგვარ ფრაზაში: „ილია ქაფქაფაძე ქართველი ხალხის ეროვნული სიამაყეა“, თუმცა სხვა ერის მიმართ ანალოგიურ ფრაზაში ისინი შეიძლება ჩაენაცვლონ ერთმანეთს. შდრ.: ეროვნული სიამაყის გრძნობა — ნაციონალური სიამაყის გრძნობა (რუსულში ამ შემთხვევაში მხოლოდ ინტერნაციონალიზმი იხმარება: чувство национальной гордости). ეჭვი არ არის, რომ ორსავე შემთხვევაში შეხამებები დადებითი გრძნობითი ელფერის მქონეა. ამას ისიც მოწმობს, რომ ზოგ შეხამებაში ეროვნულს უწყვილდება ან უტოლდება პატრიოტულიც. მაგ., ეროვნული მოტივი || პატრიოტული მოტივი (მაგრამ არა: *ნაციონალური მოტივი), ზოლო ზედსართავი ნაციონალური თანამედროვე სიტყვათხმარებაში ზოგჯერ უფრო უარყოფით ასოციაციებს იწვევს, რამდენადაც უფრო უახლოვდება საძრახის შოვინისტურს. შდრ. კომპოზიტი ნაციონალისტურ-შოვინისტური, ნაციონალიზმ-შოვინიზმი... (გავიხსენოთ, რომ ამავე ძირისაგან არის ნაწარმოები ნაციზმი, ნაცისტები და სხვ.).

საინტერესოა სხვა მხარეც — საზღვრული ო ბ ი ე ქ ტ ი ს ს ი დ ი ე-მ ა ს შ ტ ა ბ უ რ ო ბ ი ს ფ ა ქ ტ ო რ ი: კერძოდ, თანამედროვე დიდი ერების, უფრო ზუსტად, დიდი სახელმწიფოების ენებს (რუსულს, ინგლისურს, ჩინურს...) ამჟამად ძნელად მიესადაგება ზედსართავი ნაციონალური, — გამაერთიანებლის როლს ამ სიტყვას ვერ აკისრებენ. როგორც ჩანს, ნაციონალური, ჩვეულებრივ, იხმარება შედარებით მცირე ერთა და სახელმწიფოთა ენების, ეთნოგრაფიული ყოფისა და მისთ. შესახებ. დიდი ერების ენებისათვის კი უმეტესწილად თვით სათანადო წარმოთავსებას ს ა ხ ე ლ ე ბ ს იყენებენ (რუსულს, ინგლი-

სურს, ჩინურს...), ხოლო, თუ აქცენტირებულია, ეროვნულ-ნაციონალურ ასპექტთან ერთად, დ ე მ ო კ რ ა ტ ი უ ლ ი ასპექტიც, მაშინ სათანადო ეთნონიმის საზღვრულად სიტყვა ხალხი იხმარება (მაგ., რუსი/ქართველი... ხალხის გენია, სიამაყე და მისთ.). ქართულში წარმომავლობის სახელის ნაცვლად ხშირია I პირის კუთვნილებითი ნაცვალ-სახელის მრავლობითი რიცხვის ფორმის ხმარებაც: ჩვენი ეროვნული სიამაყე (საქმე და სხვ.).

მაგრამ, ვინაიდან ზედსართავებს, როგორც მსაზღვრელებს, ხშირად ებითეტის ფუნქცია ეკისრებათ, გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ ამ თვისების გამო ზედსართავებს შესწევთ უნარი ტერმინის ეროვნული დეტერმინინაციისა. შდრ. ქართული ტერმინი გონი და შედარებით ტრივიალური ადიექტივი გონიერი, ინტერნაციონალური ტერმინი აბსოლუტი და მისგან ნაწარმოები ზედსართავე აბსოლუტურა (ზმნისართი აბსოლუტურად), რომელიც თანამედროვე ქართულ (აგრეთვე რუსულ) სიტყვათხმარებაში თითქმის ორნამენტულად იქცა²⁶. აღარაფერს ვამბობთ სიტყვათა სემანტიკის რადიკალური ცვლების შესახებ, რამაც შესაძლებელი გახადა ქრისტიანისაგან სათაყილო მნიშვნელობის კრეტივის მიღება (ფრანგულის ნიადაგზე)²⁷. და ეს მაშინ, როცა ქართულში ქრისტიანი თავისი მნიშვნელობით ზოგიერთ სპეციფიკურ კონტექსტში უტოლდება ადამიანს (ან ნორმალურს), ეთქვათ, ასეთ ფრაზაში: „გაიგონე, ქრისტიანი არა ხარ?“ (=ადამიანი, ნორმალური არა ხარ?). მაშასადამე, შესაძლებელია ერთი და იმავე წარმოშობის საერთაშორისო სიტყვები ემოციურ-ექსპრესიული ელფერის მიხედვით დაუპირისპირდეს კიდევ ერთმანეთს.

ზემოაღნიშნული თვალსაზრისით უფრო ნეიტრალური ჩანს ამოსავალი სახელების — მსახიობისა და არტისტის მიმართება (აქტიორი ამჟამად უკვე ანაქრონიზმადაა ქცეული). ყოველ შემთხვევაში, გარდა პარალელური ხმარებისა, გვაქვს დისტრიბუციაც: სახალხო არტისტი, დამსახურებული არტისტი და სხვ. (არტისტში ნაგულისხმევია სცენასა და ესტრადასთან დაკავშირებული სხვა შემოქმედიც — დირიჟორი, საესტრადო მომღერალი, ინსტრუმენტალისტი... ევროპულ ენებში აქვე შემოდის მხატვარიც, მსახიობი კი ნაკლებ იგულისხმება. მეორე მხრივ, გვაქვს შეხამებები: მსახიობის სახლი, მსახიობის ოსტატობა, გამოჩენილი მსახიობი, კინომსახიობი და სხვ.

²⁶ სათანადო სიტყვა-სტატია (ნ. ც კ ი ტ ი შვი ლ ის ა) იხ. ლექსიკონში „სიტყვა და კონტექსტი“: კრებ. „ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები“, წ. 7, 1985.

²⁷ The Merriam-Webster Book of Word Histories, New York, 1976, გვ. 46—47; St. Ullmann, დასახ. ნაშრ., გვ. 207.

რაც შეეხება ამ არსებით სახელთაგან ნაწარმოებ ადგიქტურ ფორმებს, მათ შორის უფრო მეტი სხვაობა იჩენს თავს. შდრ.: **სამსახიობო ფაკულტეტი** და **არტისტული შესრულება** (ე. ი. ნამდვილი ხელოვანისათვის ნიშანდობლივი შესრულება). შდრ. აგრეთვე ვალაკტიონისეული „**არტისტული ყვავილები**“: ეს გამოთქმა არტისტული ხელოვნების მნიშვნელობით არის ნახმარი. მაგრამ **სა — ო** აფიქსებით წარმოებისას არაიშვიათად ვიღებთ აშკარა პერიფერიული, დიალექტური კოლორიტით შეფერილ ლექსიკურ ერთეულს. გავიხსენოთ, მაგალითად, ერთი ცნობილი ეპიზოდი ნ. დუმბაძის იუმორისტული მოთხრობიდან „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი“, როცა ამ ოთხეულს ზქობის საგნად გაუხდა ზურიცელას, ასე ვთქვათ, „პროფორიენტაციის“ საკითხი. ბებიას სურს მისი შვილიშვილი ექიმი გამოვიდეს, რათა მოხუც ბებიას მოუხაროს; ილიკო იურისტობაში ხედავს მატერიალური კეთილდღეობის პერსპექტივას. ამ „სერიოზულ“ და „კრიტიკულ“ სიტუაციაში თავად დისკუსიის ობიექტი — ზურიკო ყველასათვის მოულოდნელად აცხადებს — მე **საარტისტოზე** მინდა შევიდეთ, რითაც სახტად ტოვებს ახლობლებს²⁸. ცხადია, კომიკური ეფექტი ამ ეპიზოდისა ძირითადად სიტუაციურია, მაგრამ მას უმკველად აძლიერებს და ამძაფრებს სიტუაციური გამომსახველობაც, კერძოდ, სიტყვა **საარტისტო** (ნაცვლად **სამსახიობოსი**, რადგანაც მხოლოდ მას შეეხამება საზღვრული ფაკულტეტი). ნიშანდობლივია, რომ ქართული ტრადიციული პრეფიქსურ-სუფიქსური წარმოებით გაფორმებული ინტერნაციონალიზმი — **საარტისტო** (რომელსაც მოეპოვება უფრო თანამედროვე, ოდენსუფიქსური წარმოების ფორმაც — **არტისტული**), ერთდროულად პრეინციულობისა და ანაქრონიზმის შთაბეჭდილებას ახდენს და ფრაზას დასავლურქართული სოფლის მეტყველების კოლორიტით აცოცხლებს²⁹.

ინტერნაციონალიზმების ამგვარ გამოყენებას მხატვრულ სტილისტიკაში და მის შესწავლას მეცნიერულ სტილისტიკაში სათანადო ადგილი უნდა დაეთმოს. ზემოთ მოყვანილი მაგალითი კი ცხადყოფს, რომ ე. წ. დუბლეტები გარკვეულ შემთხვევებში ნამდვილი სინონიმების თვისებებით ხასიათდებიან — იდენტური საგნობრივი მიმართებითა და განსხვავებული ემოციური ელფერით ან გამოყენების სფეროს მიხედვით. და რაც უფრო ასაკოვანია ამ-

²⁸ ნ. დუმბაძე, მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი, თბ., 1934, გვ. 71.

²⁹ საინტერესოა, რომ აღნიშნული ნაწარმოების კინოვარიანტში სიტყვეერი ეფექტი გაძლიერებულია ბებიის მეტყველებაში სიტყვა „ლოხტურის“ შემოტანით „ექიმის“ ადგილას. ინტერნაციონალიზმის — დოქტორის — დამახინჯებული და ამდენად „სერიოზულობას აცლენილი“ ფორმა ამ ეპიზოდის საერთო სტილისტიკას ორგანულად ერწყმის.

გვარი დუბლეტური მიმართება, მით უფრო მოსალოდნელია ამ სხვაობის ზრდა. ამ მხრივ ჭეშმარიტებისაგან შორს არ უნდა იყოს სპეციალურ ლიტერატურაში არსებული შეხედულება, რომ „ენაში საცესებით ერთნაირი, სიტყვათა მნიშვნელობების რაიმე ელფერით განსხვავებული სიტყვების არსებობა მხოლოდ მეტად მცირე ხნის განმავლობაშია შესაძლებელი“³⁰.

ზემოთქმული ერთგვარად ეხმაურება სინონიმის საკითხებთან დაკავშირებით გამოთქმულ მოსაზრებას, რომლის მიხედვით: „ეკვივალენტური (მნიშვნელობის მიხედვით) სიტყვები არ არსებობს. ერთმნიშვნელობიანი სიტყვები ლექსიკაში არსებობს... სასურველი იქნებოდა... იმ სხვაობათა გამოვლენა (შესაძლებლობის ფარგლებში), რომლებიც არსებობს ერთმნიშვნელობიან სიტყვებს შორის არა მხოლოდ ემოციური შეფერილობის მიხედვით, არამედ აზრობრივი შეხამებადობისა და სადერივაციო შესაძლებლობათა მიხედვითაც“³¹.

მართალია, ეს სიტყვები კერძოდ ინტერნაციონალიზმებისა და მათი ეროვნული ეკვივალენტების შესახებ არ თქმულა, — იგულისხმებოდა ზოგადად სინონიმები, მაგრამ წარმოდგენილი მასალის ჩვენება ამ გამონათქვამის განზოგადებას, ვფიქრობთ, ხელს არ შეუშლის.

³⁰ И. Р. Гальперин, Очерки по стилистике английского языка, М., 1958, გვ. 20.

³¹ არ ნ. ჩ ი ქ ი ბ ა ე ა, დასახ. ნაშრ., გვ. 180.